

GIÁ BÀN	
ĐỒNG PHÁP	NGOẠI QUỐC
Bộ năm 1938	1.30
Sáu tháng 1.30	1.30
Ba tháng 1.30	1.30

Mua báo phải trả tiền trước.
Tờ và mẩu giấy gửi cho H.
TRẦN-DINH-PHIÊN. - Ai đăng
quảng cáo, việc riêng xin thương
lượng trước.

TIẾNG-DÂN

La Voix du Peuple

MỖI TUẦN XUẤT BẢN LẦN KỲ: THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

Lời khen quá sự
thực, người quân
từ lấy làm thẹn.
(Mạnh-tử)

Người đời với TIẾNG KHEN VÀ CHÊ

Người ở trên đời, bất kỳ giai cấp nào hay nghề nghiệp gì, đều không khỏi có tiếng khen chê ở ngoài đời. Tiếng khen và chê kia có lắm thứ: Có cái sanh có nguồn, mọc có gốc, nghĩa là khen chê đúng như sự thực; có cái lại như mây bay, như tuyết rơi, thấp thoáng nổi lên rồi biến đi đâu mất, đây là cái khen chê không căn cứ vào đâu. Ngoài ra lại còn vì thương ghét, vì bè đảng, vì kim tiền danh lợi mà cái lời khen với chê đi tách riêng ra cách xa con đường chân chánh mà có hồi đến trái ngược nữa kia.

Tiếng khen chê có cái trái ngược như thế, nên người có tri thức thường phải để ý xem xét. Đi ngang giữa chợ, nói chuyện qua đường mà bỗng gặp tiếng chửi mắng hay là tán bới của bọn hàng thịt cá kia, qua rồi thì rồi, người thức giả không lấy làm phiền. Trái lại, ở trong đám chánh nhân quân tử mà được một lời khuyên bảo hay bị một tiếng quở trách, đây là đơn giản, mà trọn đời không khi nào quên. Sao thế? Vì lời khen chê của bậc người chân chánh này là có nguồn gốc, còn lời khen chê của kẻ giữa chợ, dụng dẫu nói dấy, chẳng qua là nước chảy là môn thôi.

Trên là nói người dương lấy tiếng khen và chê, cần có cái nào phán đoán. Đến những người phát biện những lời khen và chê lại càng nên cần

thận do đáng hơn. Chính không-từ là bậc thành mà ngài còn nói: « Khen ai? chê ai? như có khen ai là ta đã xét trước ». Ấy thế mà các nhà văn sĩ nửa mùa ta thì họ mùa ngoài bút và uống cái lưỡi, thời hết chỗ nói, mà đáng chán là cái thời để bên như dưới này.

Cũng con người ấy, chưa có tước vị gì, thì họ buông lời xỉ mọ không đáng nữa đồng kềm; như dân buôn giò bước lên cái địa vị « ngôi cao liền nhiều », thời thì họ nuốt mất những lời nói ngày trước mà công luận tán dật, không khác gì đem nghi trương mà chưng ngoài thêm bè nhà giàu kia! Cũng một người kia, đương lúc có quyền, có tiền, có thế vị, thời thì chẳng ai dám hở môi nói động đến một mảy lông; như dân người kia rồi thời mất quyền mất thế, thời thì bươi lông chỉ vít, vạch lá tìm sâu, dãi dãi dưới giếng sâu mà họ còn vác đá đá lên trên nữa!

Đại để cái thời khen chê như thế, thật không có chút giá trị gì. Có lẽ ông lương tâm họ cũng cần rút ít nhiều, nhưng vì bao nhiêu mối cạm bẫy ngoài, như là được món lợi riêng, thì chỉ bạc vàng thau, muốn nói gì thì nói!

Cái đời chuộng « vô ngoại » này, ai có lương tâm hãy xét người xét việc mà không nên nghe lắm.

Thức-tự-Dân

Cái nợ miệng

« Dân lấy ăn làm trời », cái ăn quan hệ lắm thay! Vì là chuyện cần thiết với đời sống, không ăn thì không sống được kia.

Sự ăn cần với loài người như thế, nên người đời vì sinh mạng mà lo ăn, phương này cách nọ, làm thế nào cho cái dạ dày kia thỏa thích mới nói đến công việc khác. Có làm kẻ vì cái ăn mà gây ra mối nợ, như cái nợ to trong cuộc ăn, thành một vấn đề có ảnh hưởng đến cuộc sinh-tử trên thế giới này, món ăn có lẽ cũng là một cái nguyên nhân lớn hơn hết!

Nói về quốc gia xã hội, có cái nợ « món ăn » đó, đến cuộc giao tế trong dân gian bạn bè quen biết cũng không tránh khỏi cái món ăn đó. Không lấy cổ nhiên. Đến có cái ăn không phải ý muốn hoặc tình cờ vấp gặp, hoặc vì tình duyên bó buộc, nói tóm lại là « không phải đến ăn mà gây cho người đời một món nợ tức ở sự ta quên gọi là cái « nợ miệng ».

Nợ miệng thế nào? Ta thường thấy trong bọn du đàng chơi bởi bè bạn, có bạc rượu chè, bữa nay anh Giáp trúng số nào đó, gặp chủ Ái kéo vào nhà hàng rượu dãi một bữa tử tử. Thế là chủ Ái mắc một nợ lớn sau chủ Ái trúng số lại mời anh Giáp đi ăn. Nếu như chủ Ái mắc nợ Giáp, mà bữa sau trúng số mời anh Giáp, thế là anh Giáp mắc nợ chủ Ái, rồi lại mời anh Giáp, có khi gây ra đám thù oán đến nỗi đánh nhau. Đó là mối nợ ăn trong cá nhân với cá nhân.

Lại còn món nợ ăn trong cuộc giao tế, như đám cưới, đám mừng hay đám tiệc trong dân gian: năm nay bác sĩ đi đám mừng thầy ông, sang năm thầy ông lại mời bác sĩ đi đám cưới, kéo dấy kéo nợ mãi như thế. Cách giao tế ấy cũng không sao, vì nhà có chuyện vui thì sắm rượu thịt mà đãi bà con một bữa, thân bằng quai quai cũng là cách lịch sự. Song khổ vì bởi sự ăn uống đó mà thành ra cái thói quen « đi đám tiệc mà quên », rồi gây ra mối nợ cho nhau. Người có mắc nợ đã ăn trước phải trả, tuy phiên, cần nói làm gì, đến những kẻ trợn mắt không ăn của ai mà thường phải đi chạy tiền mà đi đám, như thuộc họ với quan địa phương, dân làng với ông lý v. v., thực nhiều khi nghe có đám mà quên mình nữa.

Ký giả đã có gặp một ông già trong thôn quê (người Quảng Ngãi, hạng trung gia, quen biết cũng nhiều), hỏi tình cảnh làm ăn năm nay thế nào, ông ta thở dài mà than rằng: « Vừa qua cái phong trào lợn xon vài năm trên, thì năm nay mắc cái dịch đi mua đám », Xem thế đủ rồi cái nợ miệng trong dân gian ra thế nào.

Đám mừng chẳng nói làm gì, đến cái đám tang mà nhiều nơi cũng buộc phải có cuộc rượu thịt, thiệt là trái ngược.

Theo luật ta xưa, « thiết diện thủ tiên » (22 取 償 拜 祭 依 律 手 先), hỏi tình cảnh làm ăn năm nay thế nào, ông ta thở dài mà than rằng: « Vừa qua cái phong trào lợn xon vài năm trên, thì năm nay mắc cái dịch đi mua đám », Xem thế đủ rồi cái nợ miệng trong dân gian ra thế nào.

Cái thời « nợ miệng » kia, tưởng cũng nên bỏ hẳn đi là hay hơn.

Viễn-Chi

CHUYÊN ĐỜI

Văn chương cũng có phép phân chất vậy chứ!

Gần đây các báo có nói đến vấn đề nước mắm cũng loại phân chất v. v. Tinh cở trên chuyện xe lửa Vinh - Tourane, Chương mai gặp một người bạn người này đã từng làm việc trong phòng hóa nghiệm nước mắm trên mấy năm trời, nên có hơi thao về lời phân chất. Nhân nói chuyện nước mắm thế nào là tốt, xấu, thiệt, dả, bạn của Chương mai có khen ngợi cái cách tinh xảo của các nhà hóa nghiệm.

Chương mai nghe bằng tai vậy, lại tự phụ cái nghề làm văn của mình là nghề cao thượng, không phải như nghề nước mắm kia, nên nói với người bạn rằng: Hóa học đầu tinh thế nào, đến cái nghề văn chương của chúng tôi thì làm sao mà phân chất?

— Ấy bác làm đó, trong đời không có vật gì là không phân chất được. Bác ngoi như nước, như không khí... người ta cũng có thể phân ra bao nhiêu đường khi, đem khí, tăng phân tử, không chút nào sai; văn chương cũng vậy đem như các vật khác, như là thơ văn đem làm món hàng buôn như gạo và sách ở xứ ta hàng nguyên chất rất là phũ phàng, song phân chất cũng dễ lắm, chẳng khó khăn gì.

— Anh thử nói một ít nghe.

— Dẫu gì bác, tôi làm sở hóa nghiệm mấy lúc mà cũng hay xem các báo ta. Vì cái nào quên thao về lời hóa phân kia, nên cần đến để báo nào cũng lấy con mắt nhà hóa học mà suy nghĩ thì tôi thấy được trên các báo ta có những nguyên chất như:

Hôm rượu Tây, bá mĩa Tàu, son phấn của chị em xóm Bình Khương, cùng nước lã, cơm khô v. v., tựa trong có chất lành chất độc xen lẫn nhau, thỉnh thoảng có bài có tỷ đình thứ huyết lượng làm rơi vào trong muốn tr phân chất thì trên, song hiểm quá! Mà nhiều nhất và có sức mạnh nhất là cái men « hơi đồng ».

— Sao anh biết hơi đồng là mạnh hơn và nhiều hơn?

— Khó gì mà chẳng biết? thì mới mấy số trước, 10 phút mang trở mặt, nói chuyện về nước và dân, bữa nay có hơi đồng nhồi vào thì mất hẳn cái môi thần tiên nồng nặc trên mặt giấy này. Báo xem mấy bài này thì thấy chất nó là gì ngày.

Nói xong, người bạn đưa cho Chương mai xem. Chương mai lâu nay hờ hững cho cái lối « hơi đồng », tán dương xăng cũng như Chương - mai nói chuyện đời không xu này, nay nghe câu chuyện phân chất của người bạn nói thì biết văn chương cũng có làm chất gì hết, chứ không phải thơ nào như thơ này.

Người xưa làm văn, có thứ có giá trị mà li người biết, thì đến nơi danh sơn để cho người tri kỷ ở trên ngàn đời sau, lại có thứ thì người đời dùng dấy hồ tương. Không biết thứ văn hay dở này, nên dùng làm cái gì? đem thay nói chài nước mắm được không?

Chương Mai

Việc Thê-giới

Tinh binh Ấn-độ
Ahmedabad, 24 Juillet - Người ta nói rằng ông Gandhi có ý muốn đóng cửa trường đạo của ông ở Saranati vào ngày 31 Juillet và ra lệnh cho đồ đệ của ông bắt đầu không tuân lệnh chính phủ.

Bombay, 25 Juillet - Hội trưởng Hội nghị Liên-Ấn đã chính thức tuyên bố bắt đầu cuộc phản kháng. Doulatram được cử làm thủ lĩnh đạo tài. Những kế hoạch của ông Gandhi vẫn giữ bí mật để tránh sự bất ngờ khi mở cuộc vận động bất tuân lệnh. Muốn cho cuộc vận động này có ý nghĩa hơn nữa thì sẽ đốt cháy rất nhiều hàng ở Lancashire (Anh). Calcutta, 26 Juillet - Anh viên của Liên Bengal, Sir Anderson, ngồi xe hỏa đi gần đến chỗ cách Calcutta 23 dặm, thì có một quả bom nổ tại đây. Máy không thiệt hại đến mạng người.

Madras, 26 Juillet - Mahadai Sarkar, Tổng thư ký Hội nghị Liên Ấn bị bắt. Tàu và Nhặt đối với việc Pháp chiếm 9 hòn đảo ở Trung quốc hải.

Thượng-hải, 27 Juillet - Bộ Ngoại giao Tàu còn chờ tin tức của CS-dự-Quân ở Pháp gửi về rồi sẽ phản đối với bộ Ngoại giao Pháp về việc chiếm chín hòn đảo ở Trung-quốc-hải.

Manille, 27 Juillet - Bộ Ngoại giao Nhật nói rằng trước kia người Nhật có lý pháp chính và phản trợ ở các đảo Thái-tai; và trong khoảng 1919, 1921, 1922, ông Katsubara Hashimoto, nghị viên viện đại học, yêu cầu bộ Ngoại giao và bộ Thủy quân Nhật chiếm mấy hòn đảo kia mà Nhật cần trước không nghe theo. Hiện giấy tờ của chủ tại bộ Ngoại giao Nhật, cũng kiếm đã rồi sẽ tố cáo.

Mỹ tưởng như không quan tâm đến việc này cho lắm.

Đức hoàng và La Sarre và Áo
Geneve, 26 Juillet - Nhiều người Đức có khi đi tới 3 người Pháp ở đất La Sarre. Chính phủ La Sarre phản đối gắt và cấm tờ báo « La Nouvelle Gazette » của đảng Hitler trong một tuần. Thế là đi tới 10 tờ báo của đảng Hitler bị tạm đình bản.

Vienna, 27 Juillet - Vì những cuộc tuyên truyền của đảng viên quốc xã ở Đức ở Áo mà chính phủ Áo đã đưa cho các đại biểu mình ở Liên-dân và Liên-hiệp quốc gia hai chính phủ Anh và Ý can thiệp để tránh những kết quả không tốt sau này.

Tinh binh Tây-ban nha
Madrid, 24 Juillet - Nhiều người rời truyền đơn pha xít bị bắt. Ở Oviedo, Malaga, Gijón, nhốt là ở Granada, cảnh phòng rất nghiêm ngặt.

Tại nghị viện có tin đồn sẽ cuộc biến động to.

Madrid, 24 Juillet - Sĩ cảnh sát đã khám phá một cuộc biến động sẽ xảy ra hoặc vào cuối tháng Juillet, hoặc đầu tháng Août. Cuộc biến động này do các hủ đồ đảng hiệp với nhiều tay trong cách mạng lao động đoàn mà chủ trương.

Chính phủ đã ra lệnh cho các chủ tịch cấp địa phương phải đối phó và bắt những tay cách mạng cũng những nhà viết báo cực đoan. Tại Madrid, đến nay có trên 110 người bị bắt. Trong các thành phố khác, số người bị bắt cũng nhiều lắm.

Madrid, 25 Juillet - Có trên 1000 người bị bắt, sau khi khám phá được cuộc biến động mà đích là đánh đổ chế độ hiện hành. Cũng những ở kinh thành mà ở tất cả các thành phố khác, những người tình nghi đến bị bắt ráo. Tại Valdivia (tỉnh Huesca) có cuộc xung đột: 1 người chết ở Barcelona, 150 người bị bắt.

Be-lê, 25 Juillet - Có như cuộc vận động để lập nên Cát tá (Catalogne), thì nhà ở Barcelona cũng có cuộc xung đột.

Một chiến-hạm từ bờ biển Ý vào hải-nghị quân sự, lấy có rằng trong lúc quốc gia bị chiếm quyền mất đất, anh hùng phải nắm mặt nắm gai, chứ không thể làm quan mà hưởng lộc nước được.

Tây Phương-ngạc-Trưởng lấy lại được Ba-lan, nhiều người đánh điện mừng và khuyến khích cổ vũ.

Nam-dương-quân-đạo thì hành chính sách kinh tế tự cấp.

Tên tướng tiếp chuyển Thủ tướng Hungary: chắc sẽ có hiệp ước Hungary.

Xét ở Daily Express nói rằng Pháp Nga sẽ hiệp ước với nhau; theo hiệp ước này Pháp sẽ cung cấp khí giới chiến tranh cho Nga. Lại nói Pháp lần này khác với Nga, nay thân thiện với Nga.

Hiệp người đến thê a?

HUE. Ở dưới chính thể cái cách mới, đáng lẽ công cuộc trị an dân trong thành Huế được hưởng hạnh phúc trước nhất, vì trong thành là nơi nguồn gốc của nền trật tự. Vậy mà nhân dân trong thành có lời than thở như dưới:

Hôm 26 Juillet, khi 1 giờ đêm, Cầu Mai (cổ-phước của một quan Thượng) uống rượu say rồi đến nhà một người tên là Kỳ Thụy, ở gần Ngã tư Âm hồn, thấy cửa đóng, đứng ngoài chửi mắng và dọa rằng nếu không mở thì phá bư nhà. Người nhà vào mới mở cửa thì tên Kỳ xông vào, tay cầm búa bôn bít, đánh đập tung bừa. Người chồng bị một vết thương nơi trán, máu ra lai láng, chỗ lên nhà thương ngay khi đó; còn vợ và người trong nhà chửi trợn đánh xong, tên Mai lên xe kéo, đi mà miệng còn chửi mắng chưa thôi. Hàng xóm không ai dám can thiệp, vì sợ...

Sáng ngày hôm sau người nhà Thụy kiện với quan Đê Hộ thành, thì quan báo để xử; sau quan có đến tên Mai đến, nhưng trước mặt quan, tên Kỳ cũng tỏ ý cường ngạnh. Quan hỏi hai bên về, không thấy nói gì nữa.

Tối lại, khi 8 giờ, tên Cầu Bà (nghe đầu như là boy của một quan Tây), bạn tên Mai, vào một con dao dài đến nhà Thụy, lẹ soát bằm dọa và mắng chửi nói sao lại kiện họ. Người trong nhà sợ hãi bỏ trốn. Thiên hạ đều thấy.

Hôm 29 Juillet, khi 1 giờ đêm, cả hai tên Kỳ đến đến nhà, nhưng phá cửa không được, đứng ngoài làm ồn một hồi lâu rồi đi.

Cả 3 lần, trong nhà có lên báo trên nhà Đê Hộ thành, vì những lần tuần sát động cảnh ở đó không dám can thiệp; quan có sai ông quản ngục đi khuyên cho chúng đi nơi khác.

Hiện nay hai vợ chồng tên Thụy đã phải bỏ nhà ra ngoài thành mà tránh, nhưng chúng cũng chưa hết hăm...

Hoàng thành là nghiêm cấm mà có chuyện hiếp ngang như thế này? Mất thây

Cảnh tù tội ở Đức

H. Fraser, phóng viên của một tờ báo ở Luân đôn, bị bắt hôm 3 rạng ngày 4 Avril vừa qua tại Đức và tới viết tin sai về phong hóa. Ngày 13 Mai được thả và bị trục xuất, ông có viết cho tờ báo về một bài kể về những việc người ta đối đãi với tù tội trong lao mà ông đã trông thấy.

Theo lời ông thì ở Đức họ đối đãi với tù một cách dễ mao lắm. Khi ông mới bị dẫn tới sở cầm nợ, thì hai tên cảnh sát đi lên mặt mắng: « Người Anh là đồ khốn! Đồ...! Người ta sẽ đuổi đến bọn thông tin ngoại quốc đi! Người ta treo đầu mày lên và xẻo mảy ra từng miếng! ».

Cái ngục họ dẫn ông vào, do chứa được vài chục người là cùng, mà đáng này nhét đến 47 người; ông nữa là 48 ở đây đủ cả các hạng người về các giới, quần áo lố lố, mặt mày sưng rách, ngó chẳng ra sao.

Ài đời có một người Ba-lan viết thư về cho một người em nói rằng ở Đức người ta hành hạ bọn Do-thái, thế mà cũng bị bắt giam vào nhà tù như là kẻ phạm tội. Ông ta nói: «... ở đây (ở chỗ viên kỹ cai quản) sưng lắm. Nhà rộng mà lại mát rượi, quét vôi trắng bóc; có lẽ sưng hơn ở nhà Tây nữa kia!... » Có thật vậy không? Chẳng ta có nào phán đoán.

S, S,

VAN - UYEN

Đọc tập thơ ông Cao-bá-Quát
Đã học ba bài

1. Thế non sông mới thấy tài,
Tài cao như nhũ ưp như ai.
Xung lên, trời muốn hai tay nắm,
Hàng tôi, trời muốn một tay nắm.
Mấy giò xoay tròn đầu ngọn bút,
Cần khôn chết lòng nửa trong người.
Khi thiêng đất nước còn nguyên đó,
Chấn suôi ai đi đứng dậy cười.

2. Cười ngất ông xanh quá thiệt thà,
Sinh ra nhưng có bất làm ta.
Ngồi năm châu lớn gì gi hay,
Trong bốn ngàn năm thế thế ai.
Trót chẳng hay ư, nhưng chẳng gi,/
Đành không trả nữa, ngàn không gi.
Mà tìm quên quách cầm râu học,
Đấy chực còn nghĩ lại một ba.

3. Thấy vai liền về lập thờ ra,
Đã nhâm xưa nay cụ với ta.
Sơn mụ thấy thừa oan kiếp gi,/
Già mưa làm lại rồi đời hoa.
Tâm bia vụn có trời để chửi,
Mặt cốt ba sanh đất gán nhà.
Trên án hương tam hồn hốt gi,/
Sanh ruyền các trước chung tra.

T. N.

Xem cảnh tù tội ở Đức, rồi nhớ lại lời một viên quan ở xứ ta nói: «... ở đây (ở chỗ viên kỹ cai quản) sưng lắm. Nhà rộng mà lại mát rượi, quét vôi trắng bóc; có lẽ sưng hơn ở nhà Tây nữa kia!... » Có thật vậy không? Chẳng ta có nào phán đoán.

S, S,

SỐ BẢO ĐẶC - BIỆT

NHÂN NGUYỄN CHU NIÊN LÂN THƠ
BÁO TIẾNG - DÂN, SỐ RA NGÀY
9 AOUT SỔ LÀ SỐ ĐẶC BIỆT, CÓ
PHỤ - TRƯỞNG VÀ NHIỀU BÀI HAY.

Tiếng-Dân

TRẦN BAO MIÊN - BẮC TRUNG KỲ ĐÊM 30 RẠNG 31 JUILLET 1938

Ở Nghệ-an, từ một là ở phủ Diễn-châu và huyện Nghi-lộc. Tại thành phố Vinh có bốn người chết và 5 người bị thương, họ bị nhốt nhưng không đến như người ta đã tưởng là điên.

Thanh-hóa có nhiều đoạn đường ngập. Một tài nhà đường ở Sam-sơn bị ngã một phía tường.

Hà-tĩnh chỉ có một mái trường bị đổ.

Đường sá đã sửa bờ và việc giao thông đã hồi phục như trước.

Tên địch

Ong Paul Boncour, Nghị gia trưởng Pháp sang Yugoslavia. Đã làm gì?

Theo thông tin « Tass » thì đại sứ Phần-lan (Finlande) ở Nga tin cho chính phủ Nga biết rằng chính phủ Phần-lan đã gửi cho Nga một thư nói là một nước sẵn sàng.

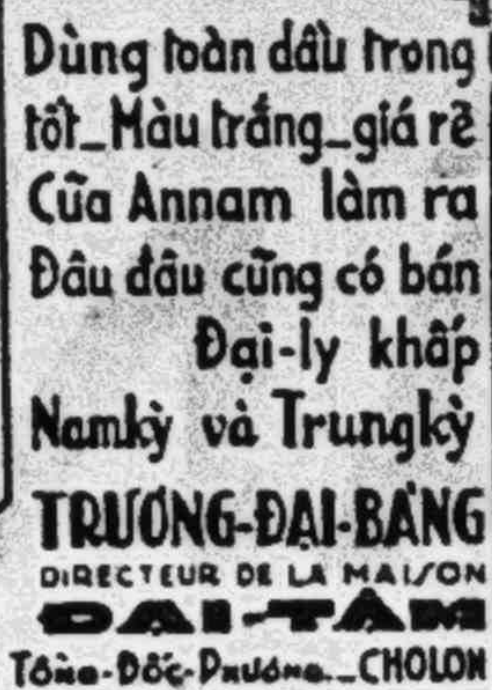
Dầu đã rút khỏi các nhà máy người Nhật học, tại người, nay sẵn sàng.

Theo báo «Daily Telegraph» thì người ta muốn để cho Valence (nước của Ocho-hoàng) cái ghế của Nhật bộ trưởng ở W. O.

Trên 100 thầy thuốc Thụy Điển ở Karakoram không chịu làm việc tại nơi rừng tương không có lương.

Nhân viên Trung-quân vẫn còn làm việc bình thường, vì cho rằng phương pháp để cứu người Nhật cho cứu họ không có lợi.

O Ry-ny, nhân viên pháp được hai nhà làm việc được để bên cho Ry-ny, Ai-ny và Pháp: 10 người bị bắt.

<https://tieulun.hopto.org>